

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-65>

УДК 339.5

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

CURRENT TRENDS OF CUSTOMS AND TARIFF REGULATION OF FOREIGN TRADE OF UKRAINE

Гуцул Інна Анатоліївнакандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2281-5940>**Крисовата Катерина Вікторівна**кандидат економічних наук, старший викладач,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1147-8811>**Титор Володимир Йосипович**викладач,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2039-3716>**Hutsul Inna, Krysovata Kateryna, Tytor Volodymyr**
West Ukrainian National University

У статті досліджено сутність та роль митно-тарифного регулювання у архітектоніці митної політики держави. Виявлено тактичне і стратегічне значення для економіки України ефективного використання спектру митно-тарифних інструментів. Проведено моніторинг специфічних рис митно-тарифної політики у країнах Європейського Союзу. Здійснено аналіз ключових детермінант зовнішньої торгівлі в Україні. Встановлено позитивні тренди експорту та імпорту товарів у 2021 звітному році по відношенню до попереднього періоду. Ідентифіковано найбільших імпортерів та експортерів серед країн світу, а також досліджено позиціонування видів товарів у структурі експортного потенціалу України. Встановлено чинники, що впливають на зовнішньоторговельну політику України на сучасному етапі, в період воєнного стану. Наголошено, що через блокаду російської федерації Україні доцільно диверсифікувати експортні та імпорتنі потоки у найближчій перспективі. Запропоновано розширити зовнішньоекономічну співпрацю з країнами Латинської Америки, зокрема Мексикою. Систематизовано орієнтири удосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України в умовах глобалізації.

Ключові слова: митна політика, митна система, митно-тарифне регулювання, зовнішньоторговельна діяльність, експорт, імпорт, ризики митного простору.

The ambivalence of the modern vision of the place of state regulation in ensuring the development of market relations, the growth of trade turnover, and the promotion of open competition is a key dominant feature of modernity. Therefore, the study of the effectiveness of state regulation of customs policy mechanisms that directly affect the protection of customs interests is timely and relevant. The article examines the essence and role of customs and tariff regulation in the architecture of the customs policy of the state. The tactical and strategic importance of the effective use of the range of customs and tariff instruments for the economy of Ukraine has been revealed. Monitoring of specific features of the customs and tariff policy in the countries of the European Union was carried out. An analysis of the key determinants of foreign trade in Ukraine was carried out. Positive trends of export and import of goods have been established in the 2021 reporting year in relation to the previous period. The largest importers and exporters among the countries of the world were identified, as well as the positioning of types of goods in the structure of Ukraine's export potential was investigated. The factors influencing the foreign trade policy of Ukraine at the current stage, during the period of martial law, have been established. It was emphasized that due

to the blockade of the Russian Federation, Ukraine should diversify its export and import flows in the near future. The importance of using separate approaches during the formation of the country's customs policy within the framework of the free trade agreement is substantiated. Peculiarities of customs and tariff regulation of Mexico's foreign trade have been studied. Guidelines for improving the customs and tariff regulation of foreign trade of Ukraine in the conditions of globalization are systematized.

Keywords: customs policy, customs system, customs and tariff regulation, foreign trade activity, export, import, risks of the customs area.

Постановка проблеми. В останні роки розвитку України можна спостерігати трансформацію векторів зовнішньоекономічної політики та посилення ролі євроінтеграційних процесів. Глобальні економічні кризи та військово-політичні напруження, торгівельні блокади, війна в Україні становлять, поряд із внутрішніми ризиками митної політики, зовнішні загрози економічній та національній безпеці, обмежують фінансово-економічні ресурси та спричиняють нерівномірність їх розподілу між учасниками зовнішньоекономічних відносин. Такий контекст спонукає до посилення наукових пошуків у сфері дослідження проблематики митно-тарифного регулювання, як індикатора економічної стабільності та фінансової безпеки держави. У цих умовах гостро постає питання вдосконалення митно-тарифного регулювання, що є одним із пріоритетних завдань у напрямі зміцнення економічних відносин із країнами Європи та світу загалом. Митно-тарифне регулювання, здійснюючи вплив на економічну безпеку, реалізує, з одного боку, фінансову функцію митних платежів, з іншого, маючи регулювальний потенціал митних платежів, є інструментом впливу на зовнішньоекономічну активність. Враховуючи той контекст, що скорочення тарифного захисту є однією з умов Євроасоціації, посилюється потреба у дослідженні впливу таких змін на бюджетну та зовнішньоекономічну безпеку держави, а також на суспільний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і методичних тенденцій розвитку та прагматичних засад регулювання зовнішньої торгівлі і діяльності митних органів в Україні зробили такі вчені та фахівці, як І. Бережнюк, О. Березовська, А. Войцещук, С. Головнюк, А. Крисоватий, М. Левко, П. Пашко, Г. Свириденко, О. Сторожук, С. Шевчук та багато інших. Зусиллями означених науковців і дослідників (практиків) сформовано наукову базу для проведення наукових досліджень у визначеній сфері.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематика ефективного використання митно-тарифних

інструментів як регуляторів зовнішньоторговельних відносин України на сучасному етапі набуває нового змісту. Тому виникає потреба в наукових пошуках, зокрема в моніторингу сучасних доміант розвитку зовнішньої торгівлі та ідентифікації чинників, що впливають на неї у тактичній та стратегічній перспективі. Важливо імплементувати новітні підходи та зарубіжний досвід в контексті стабілізації митної політики України у фокусі здійснення дієвих процедур митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні та удосконаленні процедур використання митно-тарифних інструментів у сучасній політиці держави задля виконання фінансових, регулюючих та стабілізаційних завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах державне регулювання є важливим елементом як внутрішнього так і зовнішнього ринку, що необхідне самому бізнесу, особливо в умовах реформування української економіки, яка характеризується:

- високим ступенем зносу основних фондів, слабким розвитком машинобудування, підвищеною трудомісткістю;
- малоефективним механізмом перерозподілу ресурсів, що обмежує розвиток конкуренції;
- нестабільною валютної та грошової політики;
- недостатньою інвестиційною та інноваційною активністю;
- монополізмом, корупцією, тіньовою економікою, високою бюрократизацією системи управління, відсутністю чіткої та зрозумілої соціально-економічної доктрини держави [1, с. 638];
- дестабілізуючими чинниками внаслідок військових дій на території України;
- недосконалістю митних правил та системи інформаційного забезпечення оперативно-службової діяльності тощо.

Не є виключенням, у даному контексті, і митна сфера, де важливими індикатором репрезентативності та ефективності її функ-

ціонування залишаються митні інтереси держави, забезпечення яких прямо залежить від виваженої та продуктивної роботи державного управлінського механізму.

Згідно з Митним кодексом України [2] захист митних інтересів та забезпечення митної безпеки разом із регулюванням зовнішньої торгівлі, захистом внутрішнього ринку, розвитком економіки України та її інтеграцією до світової економіки є головними завданнями державної митної політики, що реалізуються заходами та засобами митної справи.

Митно-тарифне регулювання сьогодні є важливим механізмом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Його головним завданням є захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів. Митно-тарифні методи регулювання (імпорتنі та експортні тарифи) є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [3, с. 95].

Сьогодні митне регулювання є підсистемою державного регулювання ЗЕД та регулює основні аспекти переміщення товарів через митний кордон. Відповідно до статті 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» митне регулювання – це «регулювання питань, пов'язаних зі встановленням мит та інших податків, що справляються під час переміщення товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України» [4].

З позиції економічної доцільності під час розбудови відносин між країнами в аспекті митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі можна виокремити основні підходи, зокрема такі:

- поліпшення торговельних умов для тих галузей, які посідають вагоме місце в структурі економіки або активно розвиваються. Водночас вихід цієї продукції на новий ринок є вигідним для виробників, а високий рівень захисту через використання різноманітних інструментів митно-тарифного регулювання окремої країни чинить істотну перепону та знижує конкурентоспроможність продукції основних галузей;

- поліпшення торговельних умов для перспектив інших галузей, частка яких є незначною в структурі економіки або взагалі відсутні, але є передумови для їх розвитку. Водночас виробники продукції основних

галузей не здобувають істотних переваг за умов лібералізації механізму митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі окремої країни [5, с. 27].

Звісно, у сучасних умовах не можна їх виокремити один від одного під час розгляду можливих торговельних переваг від укладання угоди про вільну торгівлю між країнами, але необхідно їх враховувати в комплексі, де за окремим підходом буде вирішальна роль.

Для більшості країн-членів ЄС методи формування митних тарифів мають у своєму розпорядженні певні інструменти, що застосовуються економічно розвиненими країнами, але побудовані в основному на загальних принципах ЄС. Загалом реформування митно-тарифного регулювання у країнах ЄС здійснюється у таких напрямках, як зниження або відсутність експортного мита, що є стимулятором збільшення експорту вітчизняної продукції. Цей підхід дає змогу розвиватись країні як економічно розвиненому конкурентоспроможному експортеру, а не «сировинному» постачальнику, що є досить актуальним для України на сучасному етапі розвитку; сприяє підвищенню імпорتنих митно-тарифних ставок, що регулює кількість імпорتنю продукції на національному ринку, а також якість національної продукції, оскільки цінова пропозиція імпортованої продукції дасть змогу не здешевлювати національний продукт, а, навпаки, коригувати цінові межі за рахунок більш дорогого, але якісного виробництва.

Однак дія цього інструменту є обмеженою, оскільки країнам-членам ЄС і країнам-претендентам митно-тарифну політику «диктує» ЄС, що застосовує механізм скасування мит та зниження загального рівня тарифного захисту.

Саме після підписання Угоди про асоціацію з ЄС та отримання статусу кандидата на вступ до ЄС виникла необхідність оцінки зміни впливу митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність України, оскільки регулювання ЗЕД в Україні загалом здійснюється з метою:

- забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;
- стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів ЗЕД України;
- створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн [6, с. 89].

Доцільно здійснити моніторинг основних напрямів співробітництва України з іншими країнами в напрямі вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Основними товарними позиціями українського імпорту у 2021 році були: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (на 14,33 млрд дол.; на 79,5% більше, ніж за 2020 рік), машини, обладнання та механізми (на 14,20 млрд дол.; на 22,9% більше), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (на 9,74 млрд дол.; на 32,8% більше).

У 2021р. експорт товарів становив 68089,3млн. дол. США, або 138,4% порівняно із 2020р., імпорт – 72816,8 млн. дол., або 134,0%. Негативне сальдо склало 4727,5 млн. дол. (у 2020 р. також негативне – 5144,3 млн. дол.) [7].

Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,94 (у 2020р. – 0,91).

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 235 країн світу. Динаміка параметрів зовнішньої торгівлі товарами в Україні відображена на рисунку 1.

Констатуємо, що найбільше товарів за 2021 звітний рік Україна експортувала до Китаю (на 8 млрд дол.; на 12,7% більше, ніж за 2020 рік), Польщі (на 5,23 млрд дол.; на 59,7% більше) та Туреччини (на 4,14 млрд дол.; на 70,0% більше). Ранжування масштабності експортних поставок згруповано в таблиці 1 [8].

Однак, спостерігаємо, що найбільше у 2021 році Україна продала на зовнішніх ринках чорних металів (на 13,95 млрд дол.; на 81,4% більше, ніж за 2020 рік); зернових (на

12,34 млрд дол.; на 31,2% більше); жирів та олій тваринного або рослинного походження (на 7,04 млрд дол.; на 22,5% більше). З іншої сторони, зростання імпортних торговельних потоків товарів за 2021 рік відбувалося з Китаю (на 10,97 млрд дол.; на 31,9% більше, ніж за 2020 рік); Німеччини (на 6,28 млрд дол.; на 17,7% більше) та, на жаль, з російської федерації (на 6,08 млрд дол.; на 33,9% більше).

Цікавим та динамічним залишається той факт, що експорт зернових з початку 2022–2023 маркетингового року (липень 2022 року – червень 2023 року) станом на 13 липня становив 556 тисяч тонн проти 926 тисяч тонн на відповідну дату минулого маркетингового року (див. рис. 2) [9].

Про це йдеться в даних Державної митної служби, передає видання Порти України.

Наголосимо, що валютна виручка від експорту продукції українського агропромислового комплексу з березня по травень, за три місяці повномасштабної війни з РФ, приблизно дорівнює вартості експорту за один довоєнний місяць.

Внаслідок повномасштабного військового вторгнення РФ на початку 2022 року, спостерігатимемо тенденції зменшення експорту зернових культур. Для того, щоб виконати минулорічні показники, якщо деблокують порти, потрібно буде приблизно два роки, а для відновлення агросфери – мінімум п'ять [9].

З огляду на пошук нових ринків збуту продукції українського виробництва за першим підходом перспективним напрямом подальшого розвитку зовнішньоекономічних зв'язків

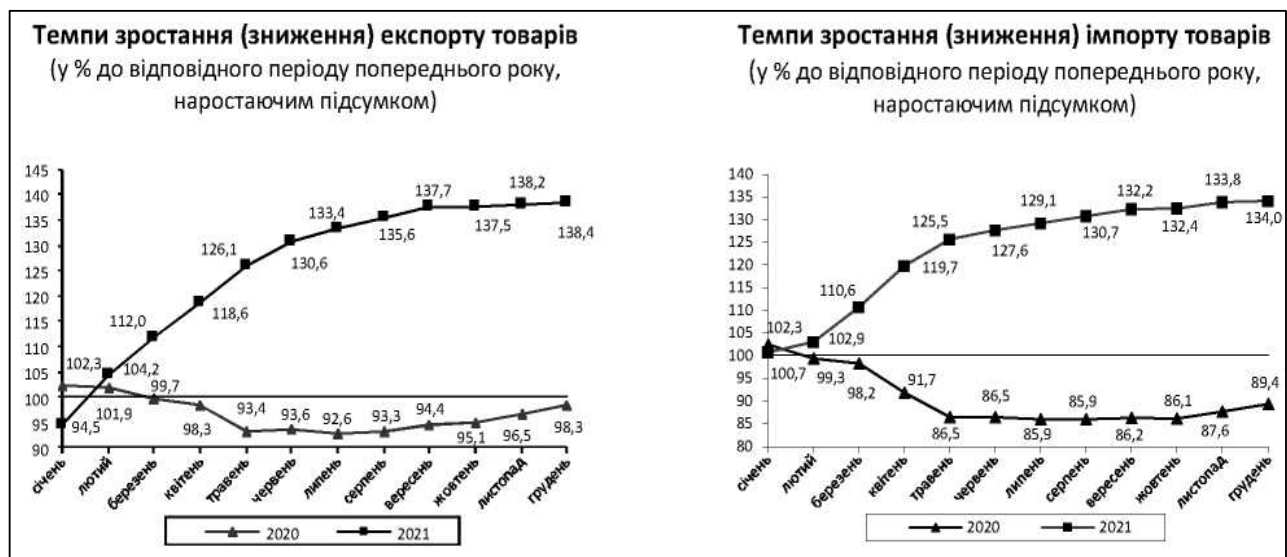

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами України у 2021 році [7]

Таблиця 1

Моніторинг масштабності експортних поставок з України в 2021 році

№	Код УКТЗЕД	Позиція	млрд дол.	ТОП-3 країн-партнерів
1	2601	Залізна руда	6,91	Китай, Чехія, Польща
2	1512	Олія соняшникова	6,4	Індія, Китай Нідерланди
3	1005	Кукурудза	5,89	Китай, Іспанія, Нідерланди
4	1001	Пшениця	5,07	Єгипет, Індонезія Туреччина
5	7207	Напівфабрикати зі сталі	4,09	Італія, Туреччина, Домініканська республіка
6	7208	Плоский прокат з вуглецевої сталі	3,74	Туреччина, Польща, рф
7	7201	Чавун у чушках	1,64	США, Італія, Туреччина
8	8544	Кабелі	1,59	Німеччина, Польща, Румунія
9	1003	Ячмінь	1,28	Китай, Туреччина, Саудівська Аравія
10	7202	Феросплави	1,04	Туреччина, Італія, Китай

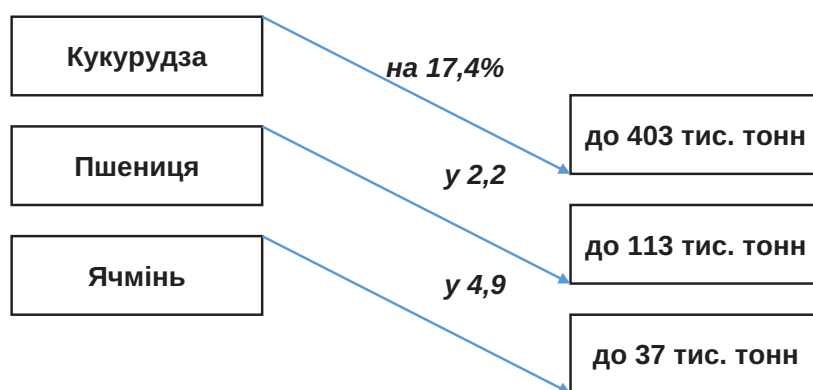

Рис. 2. Ситуативні зменшення експортних показників щодо зернових культур [9]

України можуть стати Мексиканські Сполучені Штати.

За підсумками I кварталу 2020 року, на експорт продукції українського виробництва до цієї країни припадало тільки 0,7% від загального обсягу експорту України за вартісними показниками, а на імпорт – 0,6%. Тривалий час обсяги торговельних операцій перебувають на сталому рівні.

Мексика імпортує значну кількість кукурудзи, соєвих бобів, пшениці та суміші пшениці й жита, свинини, м'яса свійської птиці та іншого. Оскільки ці товарні позиції займають значну частину експорту продукції агропродовольчого комплексу України, то привабливим новий ринок може стати в цьому напрямі. Серед непродовольчих товарів більшість припадає на машини та обладнання, нафтопродукти та інше, але чорні метали, вироби з чорних металів, алюміній і вироби з нього,

мідь і вироби з неї та інше становлять значні обсяги імпорту Мексики. За вартісними показниками імпорт зазначених недорогочінних металів і виробів із них становив близько 7% від загального обсягу імпорту Мексики у 2016 році [10].

Загалом, механізм митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі Мексики характеризується високим рівнем захисту внутрішнього ринку, особливо щодо продукції сільського господарства, продовольчих товарів, текстильної промисловості, машинобудування та іншого. Хоча останніми роками відбувається поступова лібералізація митної політики країни, значну роль у якій відіграють й торговельні угоди з окремими країнами [5, с. 29].

Тактико-стратегічно вектором має стати співпраця України з Мексикою в аспекті лібералізації митної політики з огляду й на те, що

ця країна характеризується розгалуженою системою торговельних угод. Зокрема, Мексика має низку країн-партнерів, серед яких є Канада, США, Ізраїль, країни ЄС, держави ЄАВТ та інші.

В підсумку, система державного регулювання митних інтересів повинна бути орієнтованою на наступні пріоритети:

- забезпечувати відповідний рівень національної безпеки та національних інтересів;
- формувати стабільну, конкурентоспроможну, мультифункціональну та незалежну економічну систему держави;
- формувати координацію та взаємодію митних органів з іншими державними органами по захисту митних кордонів країни, проведення митних процедур, боротьбі з контрабандними потоками, контрафактними явищами, митними правопорушеннями, тінізацією економіки тощо;
- підвищення ефективності митної логістики та інфраструктури у частині оптимального розташування, технічного оснащення, функціонально-технологічної експлуатації та структурно-організаційного функціонування;
- зміцнення позицій держави у міжнародних рейтингах та формування інвестиційно-привабливого середовища для зовнішніх інвесторів [11, с. 8];

– розвиток комунікаційної складової та відповідного діджитал-інформаційного супроводу управлінських дій держави щодо функціонування митної системи;

– інноватизація всіх процесів, процедур, технічних та технологічних умов щодо виконання дієвих завдань митними органами в ракурсі митно-тарифного регулювання та контролю.

Висновки. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності займає одне із пріоритетних місць у державному регулюванні економіки країни. Його мета – ретельно аналізувати зовнішньоекономічну діяльність країни і якомога відчутніше сприяти розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримувати власного товаровиробника та захищати внутрішній товарний ринок. Угода про вільну торгівлю за умов виваженого підходу до пошуку торговельних партнерів і формування ефективного механізму митного регулювання, що буде враховувати економічні, соціальні, політичні, культурні та інші фактори зацікавлених сторін, сприятиме оптимальному зростанню обсягів експортно-імпорتنих операцій країн-партнерів. Для України цей напрям роботи є важливим з огляду на можливість диференціації ринків збуту для вітчизняних виробників, мінімізації ризиків від кон'юнктурних змін, збільшення конкуренції тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевчук С. В. Державне регулювання як важливий фактор активізації інноваційних процесів в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 632–642.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-17. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Сторожук О. В., Свириденко Г. М. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах євроінтеграції. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 94–98.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
5. Березовська О. В. Напрями вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України в рамках угоди про вільну торгівлю. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Том 29 (68). № 4. С. 26–30.
6. Левко М. М. Митно-тарифне регулювання в системі фінансової безпеки держави. *Забезпечення стійкості та безпеки фінансової системи України: теорія та практика: монографія / за ред. Г.Я. Аніловської та І. Б. Висоцької*. Львів : Сполом, 2016. 252 с.
7. Зовнішня торгівля України товарами у 2021 році. Експрес випуск. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/express/expr2022/02/14.pdf>.
8. Головнюв С. Сировинна економіка. Що купувала і продавала Україна в 2021 році. Бізнес Цензор. 2022. URL: <https://biz.censor.net/r3310713>.
9. Експорт зерна відстає від графіку минулого сезону на 40%. Порти України. URL: <https://ports.ua/eksport-zerna-vidsta%d1%94-vid-grafiku-minulogo-sezonu-na-40>.

10. Anuario estadístico y geografico de los Estados Unidos Mexicanos 2017. URL: <http://www.beta.inegi.org.mx/app/biblioteca/ficha.html?upc=702825097912>.

11. Пашко П. В., Шевчук С. В. Сутність та особливості державного регулювання механізмів забезпечення митних інтересів України. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 4–10.

REFERENCES:

1. Shevchuk S. V. (2011) Derzhavne rehulivannia yak vazhlyvyi faktor aktyvizatsii innovatsiinykh protsesiv v Ukraini [State regulation as an important factor in the activation of innovation processes in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no 1, p. 632–642. (in Ukrainian)

2. Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-17 [Customs Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (accessed October, 12, 2022).

3. Storozhuk O. V., Svyrydenko H. M. (2017) Mytno-taryfne rehulivannia yak faktor zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi bezpeky derzhavy v umovakh yevrointehratsii [Customs and tariff regulation as a factor of ensuring foreign economic security of the state in the conditions of European integration]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no 17, p. 94–98. (in Ukrainian)

4. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 16 kvitnia 1991 roku № 959-XII [On foreign economic activity]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. (accessed October, 15, 2022).

5. Berezovska O. V. (2018) Napriamy vdoskonalennia mekhanizmu mytno-taryfnogo rehulivannia zovnishnoi torhivli Ukrainy v ramkakh uhody pro vilnu torhivliu [Directions for improving the mechanism of customs and tariff regulation of Ukraine's foreign trade within the framework of the free trade agreement]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*. Vol. 29 (68), no 4, p. 26–30. (in Ukrainian)

6. Levko M. M. (2016) Mytno-taryfne rehulivannia v systemi finansovoi bezpeky derzhavy. Zabezpechennia stiiikosti ta bezpeky finansovoi systemy Ukrainy: teoriia ta praktyka: monohrafiia [Ensuring stability and security of the financial system of Ukraine: theory and practice: monograph]. Lviv: Spolom, 252 p. (in Ukrainian)

7. State Statistics Service of Ukraine (2021). Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy u 2021 rotsi [Ukraine's foreign trade in goods in 2021]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua/express/expr2022/02/14.pdf> (accessed October, 18, 2022).

8. Holovnov S. (2022) Syrovynna ekonomika. Shcho kupovala i prodavala Ukraina v 2021 rotsi [Raw materials economy. What Ukraine bought and sold in 2021]. Available at: <https://biz.censor.net/r3310713> (accessed October, 18, 2022).

9. Ports of Ukraine (2022) Eksport zerna vidstaie vid hrafiku mynuloho sezonu na 40% [Export of grain lags behind last season's schedule by 40%]. Available at: <https://ports.ua/eksport-zerna-vidsta%d1%94-vid-grafiku-minulogo-sezonu-na-40/> (accessed October, 20, 2022).

10. Anuario estadístico y geografico de los Estados Unidos Mexicanos 2017. Available at: <http://www.beta.inegi.org.mx/app/biblioteca/ficha.html?upc=702825097912> (accessed October, 20, 2022).

11. Pashko P. V., Shevchuk S. V. (2019) Sutnist ta osoblyvosti derzhavnoho rehulivannia mekhanizmiv zabezpechennia mytnykh interesiv Ukrainy [The essence and peculiarities of the state regulation of mechanisms for ensuring the customs interests of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no 4, p. 4–10. (in Ukrainian)